

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

VALTIONEUVOSTON SELVITYS KOMISSION SUOSITUKSESTA UNIONIN YHTEISEKSI TYÖKALUPAKIKSI LIITTYEN MOBIILISOVELLUSTEN JA ANONYMISOIDUN LIKKUVUUSDATAN KÄYTTÖÖN COVID-19 -KRIISIN TORJUMISEKSI JA SIITÄ ULOSPÄÄSEMIKSEKSI (E 44/2020 vp)

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausuntoa otsikkoasiassa. Oikeusministeriö on osallistunut asiaa koskevan perusmuistion valmisteluun. Totean asiassa kunnioittavasti seuraavaa.

On myönteistä, että jäsenvaltioiden toimenpiteitä covid-19-kriisiin vastaamiseksi ja siitä ulospääsemiseksi pyritään yhteensovittamaan. Datan hyödyntämisellä ja digitaalitekniikalla voidaan osaltaan auttaa covid-19- epidemian hallinnassa. Esimerkiksi mobiiliteknologian avulla voidaan kehittää välineitä (jäljempänä ”mobiilisovellukset”), joilla voidaan tiedottaa kansalaisia ja auttaa terveysviranomaisia niiden pyrkimyksissä hillitä viruksen leviämistä esimerkiksi tartuntaketjuja tehokkaammin kartoittamalla. Mobiilisovelluksilla ja anonymien sijaintitietojen käytöllä voidaan katsoa olevan merkitystä myös sisämarkkinoiden eheyden kannalta. Lisäksi ne herättävät kysymyksiä perusoikeuksien ja -vapauksien suojelun näkökulmasta.

Komissio 8.4.2020 antamaa suositusta (C(2020) 2296 final), komission ja jäsenvaltioiden sen pohjalta yhdessä valmistelemaa työkalupakkia, jonka ensimmäinen versio julkaistiin 15.4.2020, ja komission 16.4.2020 julkaisemaa tietosuojaa koskevaa ohjetta (C(2020) 2523 final) voidaan pitää oikeansuuntaisina.

Komission suosituksen lähtökohtana oleva vapaaehtoisuus mobiilisovellusten käytölle on perusteltu välineiden hyväksyttävyyden ja kansalaisten luottamuksen saavuttamisen kannalta. Vapaaehtoisuuden tärkeyttä on korostanut myös Euroopan tietosuojaneuvosto, joka on antanut mobiilisovellusten tietosuojanäkökohtia koskevan ohjeen

21.4.2020. Komissio ja Euroopan tietosuojaneuvosto eivät ole nähneet estettä tällaisille mobiilisovelluksille, kunhan varmistetaan asianmukaisesti, että mobiilisovellusten kehityksessä ja käytössä kunnioitetaan perusoikeuksia ja noudatetaan soveltuvaa tietosuojalainsäädäntöä.

Mobiilisovelluksilla voi olla monenlaisia vaikutuksia useisiin perusoikeuksiin, kuten esimerkiksi liikkumisvapauteen, syrjimättömyyteen, yksityiselämän kunnioittamiseen ja henkilötietojen suojaan. Kahteen viimeksi mainittuun perusoikeuteen kohdistuvia vaikutuksia voi pitää erityisen merkittävinä ottaen huomioon, että mobiilisovellusten välityksellä lähes väistämättä käsitellään merkittävässä määrin henkilötietoja, joista osaa voidaan pitää erityisen arkaluonteisina (esim. terveyttä koskevat tiedot).

Näin ollen kehitettävien ratkaisujen on oltava yksityisyyden ja henkilötietojen suojaan kunnioittavia. Henkilötietojen käsittelylle tulee olla asianmukainen oikeusperuste ja esimerkiksi minimointiperiaatteen mukaisesti henkilötietojen käsittely tulee rajata vain siihen, mikä on tarpeellista käsittelyn tarkoituksen kannalta. Tarpeettomia tietoja ei tule kerätä tai muutoin käsitellä, eikä henkilötietoja tule säilyttää pidempään kuin on välttämätöntä. Sovelluksen keräämät tiedot tulee hävittää kokonaisuudessaan viimeistään siinä vaiheessa, kun mobiilisovellus voidaan poistaa käytöstä.

Mobiilisovellusten avulla tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn tarkoitus on tarkkaan määriteltävä, eikä tietoja tule voida käyttää muissa tarkoituksissa, kuten esimerkiksi lainvalvonnallisissa tai kaupallisissa tarkoituksissa. Mikäli henkilötietoja voidaan välittää mobiilisovellusten kautta suoraan terveysviranomaisille, on tarpeen huolehtia siitä, että tietoja ei luovuteta automaattisesti. Käyttäjän tulisi voida itse päättää, haluaako hän luovuttaa tietonsa viranomaiselle esimerkiksi sitä varten, että viranomainen voi olla käyttäjään suoraan yhteydessä testaukseen tai hoitoon hakeutumiseksi (ns. opt-in). Mobiilisovellusten asianmukaisesta tietoturvan tasosta on myös tärkeää varmistua.

Myös Suomessa hallitus valmistelee parhaillaan epidemian hallinnassa käytettävän mobiilisovelluksen käyttöönottoa osana niin sanottua hybridistrategiaa. On tärkeää, että kansallinen ratkaisu perustuu niin ikään vapaaehtoisuuteen ja että siinä varmistutaan tietosuojan asianmukaisesta toteutumisesta. Henkilötietojen, kuten esimerkiksi terveystietojen, käsittelystä säädetään suoraan sovellettavassa EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa (2016/679) sekä sitä täydentävässä kansallisessa yleislaissa eli tietosuojalaissa (1050/2018). Lisäksi henkilötietojen käsittelyyn liittyen on olemassa kansallista erityislainsäädäntöä. Koska Suomessa ei ole annettu lainsäädäntöä tartuntatautien torjunnassa ja tartuntaketjujen jäljittämisessä käytettävistä mobiilisovelluksista ja niissä tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä, tulee asiasta säätää erikseen.